

Sluitersveld

Een korte samenvatting van de lange geschiedenis van de Veldboeren.

EEN BAR BEGIN

150.000 v. Chr.

In de voorlaatste ijstijd werd, evenals geheel Twente, ook het gebied van het Sluitersveld door een dikke ijslaag bedekt. De gletsjertongen uit het noorden ploegden zich als een bulldozer een weg naar voren en duwden de diepbevoren grond tot stuwwallen van enkele tientallen meters omhoog. Zo'n stuwwal ontstond onder anderen tussen Ootmarsum en Oldenzaal, waarvan nu nog de Tankenberg en Paasberg resteren.

Op een bepaald moment schoof het landijs over de stuwwal heen, waardoor een groot stuk van de wal werd weggevaagd en bij Albergen nieuwe stuwwallen ontstonden. Restanten hiervan zijn de Mekkelenberg en de Albergse-es. Een gletsjertong bereikte zelfs het Sluitersveld, waar ze een meer dan 500 kilogram zware zwerfkei en vele bontgekleurde stukken graniet achterliet.

Bij de uitbreiding van het kantoor van de woningstichting St. Joseph, aan de Heetveldsweg in 1988, werden er in de bouwput stenen uit het hoge noorden aangetroffen. Zo werden er Bornholmgranier van het eiland Bornholm in de Oostzee, Stockholmgraniet uit Zweden en Alandgraniet van een eiland bij Denemarken gevonden.

50.000 tot
12.000 v. Chr.

Gedurende de laatste ijstijd kreeg het Sluitersveld, door een speling van de natuur, een bijzondere plek in de toen aanwezige toendra. Het landijs was ondertussen gesmolten en het landschap veranderd in een boomloos gebied met een dichte tot open vegetatie van kruiden en dwergstruiken. Kruiden als bijvoorbeeld zegge, wollegras, rus en veldbies. Dwergstruiken als kraaiheide, bosbes en wilgensoorten.

De gemiddelde zomertemperatuur was in die tijd slechts 5 tot 10 graden Celcius en ijzige stormen hadden vrij spel. Van de stuwwallen werden de toppen letterlijk weggeblazen en de toendra werd onder een dikke laag dekzand bedolven.

Noord-westerstormen bliezen vanuit de huidige Schelfhorst het dekzand in de richting van het Sluitersveld, waardoor hier meerdere duinen (dekzand-ruggen) ontstonden. Hierbij een duizend meter lange paraboolduin (hoef-ijzervormige duin), waarvan we nu de vage contouren nog zijn waar te nemen op het Hedemanterrein en aan de linkerkant van de Bevrijdingslaan. De Schelfhorst veranderde in een moerasgebied, dat aan het eind van de 19^e eeuw op de landkaarten nog staat aangemerkt als "Veene en Woesterheide". "Woesterheide" betekende dat door intensieve heideplagbemsing van de akkers, in de loop van de eeuwen, de oorspronkelijke heide nagenoeg was verdwenen.

DE EERSTE MENSEN

5.000 tot
2.000 v. Chr

Zo veranderde het Sluitersveld in een reliëfrijk landschap met van nature begaanbare stroken, waar de préhistorische mens zich kon voortbewegen of vestigen. Vondsten van een viertal stenen bijlen en een stenen pijlpunt bewezen dat dit inderdaad het geval is geweest. Onder de bijlen waren twee hele bijzondere exemplaren die, omdat ze ongeschikt bleken om mee te hakken, naar men aanneemt als offer hadden gediend. Ook omdat ze in drassige grond werden gevonden.

1.000 tot 500 v. Chr.

De vondst van een bronzen kokerbijl bij de Gravenallee doet vermoeden dat een rondtrekkende bronssmid uit de omgeving van Hamburg of Noord-West Polen het Sluitersveld heeft bezocht op weg naar de omgeving van Enter. Hier werden namelijk een zelfde type bijl gevonden met een aantal halffabrikaten, andere bronzen voorwerpen en drie grote barnstenen kralen.

De provinciaal archeoloog, Arie Dirk Verlinde, heeft aangetoond dat over de begaanbare plekken (zoals de paraboolduin in het Sluitersveld) er in de late bronstijd al “handelsroutes” liepen. Met enige voorzicht kan met de Ootmarsumsestraat dus wel een 3000 jaar oude handelsweg noemen.

Doordat het Sluitersveld al zo’n 12.000 jaar geleden van een toendra in een reliëfrijk landschap veranderde kreeg ze een bijzondere plek ten aanzien van de rest van Almelo. Tot 1848 wordt op landkaarten vermeld dat Almelo op een niveau van ongeveer 10 meter boven N.A.P. (Nieuw Amsterdams Peil) lag, terwijl de resten van de dekzandruggen in Sluitersveld gemiddeld 12.7 meter boven N.A.P. uitrezen.

In vergelijking met de stuwwallen bij Oldenzaal, die zo’n 80 meter hoog waren, weliswaar een micro-reliëf maar hoog genoeg om het Sluitersveld te vrijwaren voor overstromingen. Het watergat Almelo, zoals ze wel eens werd genoemd, heeft meer dan eens de ellende hiervan ondervonden.

LANDBOUW

Schriftelijke bronnen maken eerst aan het eind van de middeleeuwen melding van landbouwactiviteiten in het Sluitersveld. Maar de amateur-archeoloog Eshuis wist te berichten:

“Bij het bouwrijp maken van de Heetveldses, één van de dekzandruggen in het Sluitersveld, kwamen in het doorsneden bodemprofiel als stille getuigen van landbouwactiviteiten in de vroege middeleeuwen, met heidehumus gevulde greppels aan het licht. De door gegraven sleuven telkens onderbroken schierzandlaag bewees dat het voor zijn in cultuurname een heideveld moet zijn geweest”. Gezien de ontwikkelingen van de landbouwactiviteit in Twente gedurende de middeleeuwen, is het niet onwaarschijnlijk dat de Heetveldses en de andere dekzandruggen al rond 900 na Chr. in cultuur werden gebracht.

In de loop van de eeuwen brachten de bewoners van deze streek de zandruggen in cultuur, waarbij de hogere gedeelten voor roggebouw en de lagere gedeelten als weiland werden gebruikt. Uit het Verpondingsregister van 1601 werd duidelijk dat er 10 boerderijen stonden en dat 44 hectare van de grond in cultuur was gebracht. Het merendeel van de grond, te weten 56% voor “geseys”, rogge en 43% als “hoyland”, weide.

VERDEDIGINGSWALLEN.

Toch waren het barre tijden. “Nog heel het platteland van Twente en dus ook van ons landgericht was in economisch opzicht er destijds droevig aan toe. Vergeten we toch niet de funeste gevolgen van de onafgebroken oorlogen en strooptochten het platteland berokkend, door geregelde en ongeregelde troepen in de periode van 1350 tot 1600”. Zoals gebleken beschermden de bewoners hun have en goed met akkerheggen en een landweer.

Nog tot ongeveer het midden van de 19^e eeuw waren daarom praktisch al de cultuurgronden door een zogenaamde akkerheg gescheiden van de gemene veldgrond. Wanneer het grotere complexen betrof bestond de afscheiding uit een aarden wal met doornachtige struiken en aan de buitenkant of aan beide zijden een sloot en heette een landweer. Aangezien de hoofdweg dwars door de esgronden liep, moest op die plek de landweer worden onderbroken en met een hek of slagboom worden afgesloten. Opvallend is dat deze weg binnen de meeste landweren nogal wat kronkels vertoonde.

Het is dan ook niet vreemd dat deze weg in de volksmond al gauw de naam Krommendijk kreeg en dat een daaraan gelegen boerderij ook deze naam ging voeren. Al in 1457 en 1492 komen we deze naam tegen in een leenprotocol van Bisschop David van Boergondië en een pachtovereenkomst van de Vicarie in Almelo.

De naam Krommendijk voor de huidige Ootmarsumsestraat bleef zeker tot en met 1902 bestaan, hetgeen bleek uit een procesverbaal dat werd opgemaakt door de Rijksveldwachter Jeen Visser in verband met overlast in de tapperij van Jan Eshuis aan de Krommendijk. Een weg met formidabele iepen aan het eind van de Ootmarsumsestraat, langs het van der Aahuis, kreeg later deze naam.

Doorgaans werd de bewoner van de naastbij gelegen erve van de landweer belast met de bewaking en het openen en sluiten van het hek in de landweer en deze boerderij kreeg dan de naam Weer of Weerman. Waar de weg de buurschap verliet zorgde de bewoner van de Letteboer (Lette= Landweer Westfalen) voor de bewaking van het hek.

De opvolger van de bewoner van het erve de Weer werd simpelweg de “Sluiter” genoemd. Zoals veelal de gewoonte was, en kreeg als vergoeding voor dit werk het vruchtgebruik van een stuk grond in de Heetveldses, dat dezelfde naam ging voeren.

Voor zover bekend werd eind 15^e eeuw in een oktober maand de Sluiterveldse landweer voor het laatst geïnspecteerd. In maandrekeningen uit Zwolle van te lezen: “Item mijt Werner Duijsterbeke na Twente, toe Almelo, om die gebreke dieren weren toe besiene en van vele saken getracteerd”. In 1478 had David van Boergondië, Bisschop van Utrecht, reeds bepaald: “Ende men sal die landtweren in onsen lande van Twente holden ter schouwen ende beryden ende die alle jaeren schouwen mit twee van den Ridderschap ende den richters in den kerspel”.

SLUITERSVELD

Begin 1700 duikt de naam Sluiterveld min of meer als familienaam op, wanneer in 1702 Swenneken Arentsen dochter van “Arent van 't Sluiterveld” en in 1718 Berend Jansen zoon van “Jan van 't Sluiterveld” hun respectievelijke echtgenoten Willen Letteboer en Maria Jansen van 't Spoolder het jawoord geven.

In ± 1735 verschijnt de naam “Sluiterveld” voor het eerst op de landkaart van “Transisalaria Vulgo OVER-YSSEL” die door N. ten Have werd gemaakt. De naam is voorzien van de afbeelding van drie huisjes die op een “buurtschap” duidt. Het is de enigste buurtschap bij Almelo die op deze kaart als dusdanig wordt aangegeven. Tevens wordt op de ze kaart de “Krommendycksbrugge” vermeld. In 1783 wordt de buurtschap op de kaart van Hottinger als “Sluiterhoek” vermeld.

In deze tijd nam met een opmerkelijke bevolkingsgroei ook de huisnijverheid toe. Een belangrijke teelt was dan ook de verbouw van vlas dat in juli werd getrokken, aan bossen gebonden en acht tien dagen onder water werd gehouden in een sloot. Het werd vervolgens uitgespreid, gedroogd, gerepeld, gebraakt, gehekeld en schoongemaakt. Op boerderijen spinnen de vrouwen hiervan garens.

Van de zo verkregen linnen garens werd in de weefkamer van menig boerderij lijnwaad geweven, dat op plaatselijke bleekvelden bij o.a. het erve Bokhove en langs de Loolee bij het van der Aahuis werd gebleekt door de inwerking van zon, lucht en water.

LAGER ONDERWIJS

Belangrijk voor de ontwikkeling van de kinderen was de bouw van een schooltje al voor 1795 in het Sluitersveld. De meester werd benoemd door de Graaf en betaald door het Landgericht, maar we vinden vermeld dat "zijne capaciteiten zéér gering" waren en de school alleen gedurende de wintermaanden gehouden werd, want tegen de herfst kwamen zijn "winterkraaien" half verwilderd en met lege hoofden weer op school.

Uit de kadasterkaart van 1829 blijkt dat de school, die het "Schoolhuis" werd genoemd, gelegen was op de hoek van de "Krommendijksweg naar Ootmarsum" (de huidige Ootmarsumsestraat) en de Baniersweg. Het Schoolhuis bestond uit een schoolmeesterswoning en een leslokaal onder één dak.

"Gelijk in de andere plaatsen van de Republiek was in Almelo ruim genomen vanaf 1600-1800 het lager onderwijs geheel op gereformeerde leest gericht, blijkens de lesstof, de boekjes en de beginselen der hoofdmeesters en het schooltoezicht werd door predikanten uitgeoefend".

DE REFORMATIE

Dit vond zijn oorzaak in de Reformatie die in de 17^e eeuw in Twente een aanvang had genomen en waarvan ter Kuile schreef "Een breede beweging schokt dan onze samenleving". In 1601 gooide pastoor Holtman het bijltje erbij neer en nam de "Christelicke Gereformeerde Religie" aan en in 1618 legde de heer van Almelo, Johan van Rechteren, de eed op de gereformeerde religie af.

In een stukje kerkelijke geschiedenis van rond 1778 valt nog te lezen: "De gesamentlijke Roomsche Catholijke ingesetene van Albergen en de Heerlijkheid Almelo, samen 1300 ledematen", gingen sinds jaren naar 't Stamshuis in Albergen (ter kerke). Hiervan waren ongeveer 550 inwoners van de heerlijkheid Almelo. Eerst in 1784 konden de katholieken van Almelo in de stad voor 6000 gulden een stuk grond in de Bodden, plus het recht om een "kerkschuur" te bouwen, van gravin Sophia Carolina Florentina kopen.

In die tijd moesten o.a. de boeren van het Sluitersveld hand- en spandiensten verrichten voor "Haar Excellencie de Hooggeborene Vrijvrouwe van Almelo, zijnde "meyers" (pachtboeren) of huurlieden van Huize Almelo. Deze taken werden omschreven als: "Den kleinen loopdienst, den binnendienst, den grooten loopdienst, den verren boerdienst, met hun viere met eenen wagen met vier paerden bespannen en 's jaarlyks ieder twee voeren turf uit het veene bezorgen op den Huize Almelo.

De 19^e eeuw bracht voor het Sluitersveld belangrijke veranderingen. Zo werd de lagere school, "het Schoolhuis", na een laatste renovatie in 1817, opgeheven en 1862 op de hoek van de huidige Ootmarsumsestraat en Fabrieksstraat een nieuwe school gebouwd. De school kreeg de naam School G en werd rond de eeuwwisseling de Sluitersveldschool genoemd. In 1960 werd in deze school buurthuis "de Trefhoek" geopend.

In 1834 werd de Ootmarsumsestraat opgenomen in de routes van de paardenposterij en daardoor een belangrijke verbindingsschakel tussen Zwolle, Deventer en Hamburg, Bremen. De herbergen de Kroon en de Mooie Vrouw vervulden een belangrijke rol in deze postroute, beide bezaten een zogenaamde "doorrit", een grote schuur met aan beide uiteinden hoge openslaande deuren waar de postkoetsen naar binnen konden worden gereden, de paarden gestald en de koetsen daarna onder een afdak getrokken. Later werden deze doorritten als ganzenschuur gebruikt.

In 1847 werd de zandweg met grind en puin van de kerktoren van Ootmarsum verhard en begon haar "loopbaan" als kunstweg, terwijl naast de huidige garage van Braakhuis een tolhuis werd geplaatst om in de onkosten te voorzien. Deze modernisering van de Krommendijk was voor veel neringdoenden aanleiding een plekje langs deze belangrijke weg te kiezen en hiermede begon de opvallende lintbebouwing langs de weg.

DE KORENMOLEN

In de tussentijd was Jan Eshuis uit het Sluitersveld erin geslaagd van koning Willem I een vergunning te bemachtigen voor de bouw van een beltmolen op de Heetveldses. Het verhaal gaat dat de graaf van Almelo hem in een dergelijke vergunning niet wenste te geven en dat hij met een aantal kornuiten te voet naar Den Haag afreisde, waar hij de koning bij het uitgaan van de kerk het verzoekschrift overhandigde en prompt de handtekening kreeg voor de bouw.

Om bij windstille toch graan te kunnen malen werd naast de windmolen een rosmolen gebouwd, waar een paard het werk van de wind overnam. De windmolen werd eind 19^e eeuw aan de Knoefbakker in Geesteren verkocht, nadat een zekere Grobben de laatste tien jaar de molen had bediend.

Het geslacht Eshuis, dat gedurende vijftig jaren de molen had gerund, schakelde nu over op het bakken van brood en het bedrijven van een tapperij aan de Krommendijk. Nadat een felle brand in 1936 het pand volledig in de as had gelegd werd een nieuwe zaak gebouwd waarin men zich uitsluitend specialiseerde in brood en banket. Vijftig jaar lang zouden Jan Hendrik Eshuis, ook wel "Jan van de Bakker" genoemd, met zijn vrouw Bertha en met hulp van hun dochters een bloeiende zaak in stand houden. In 1986 werd het pand verkocht en bood het plaats aan een filiaal van de ABN-Amro Bank.

TEXTIELINDUSTRIE

De textielfabriek van Hedeman heeft zich ontwikkeld uit een fabriekje, dat fabrikant A. Kamerling in 1865 aan de Loolee op het Sluitersveld liet bouwen. In 1880 werd het bedrijf opgekocht door Hertog Hedeman, die er een blekerij, ververij en weverij in vestigde.

In het Twentsch Zondagsblad van 11 augustus 1888 viel te lezen: "Wie het Sluitersveld in jaren niet weerzag, zal bij het bezoeken van die buurtschap een gunstig denkbeeld opvatten van den bloei der aldaar gevestigde Stoomkatoenweverij, Ververij en Wascherij, thans in handen van den heer H. Hedeman Jr. En inderdaad, de uitbreiding der fabriek schiep ganse reien van nieuwe woningen zodat Sluitersveld thans schertsenderwijs het Dorp genoemd wordt". Een blik op de kaart van het Sluitersveld uit 1902 doet vermoeden dat het hierbij om zo'n zeven "reien" van gemiddeld drie woningen ging. Deze waren langs de Fabrieksstraat, de Rappersweg en de Ootmarsumsestraat gesitueerd en boden samen aan ongeveer 175 mensen onderdak. Een aantal arbeiders van de fabriek van Hedeman waren als kostganger ondergebracht in het Bosharmshuis aan het begin van de Ootmarsumsestraat. De mannelijke kostgangers betaalden toen drie gulden per week en de vrouwen of meisjes twee gulden vijftig.

In 1930 vond de bouw van het riante kantoor met de karakteristieke klokkentoren aan de Fabrieksstraat plaats. Bij de vijftigste verjaardag van de heer Hedeman gaven de arbeiders aan de directie een bronzen klok ten geschenke voor de in de oorlog door de Duitsers geroofde oorspronkelijke klok.

In 1959 werd Hedeman opgenomen in het concern Nijverdal ten Cate, maar uitbreidingen van de fabriek gingen tot en met 1962 door. Nog geen 15 jaar later was het met de bloeiende textiel-industrie in het Sluitersveld gedaan door de toename van importen van doek en kant-en-klare bovenkleding uit lage lonen landen, waardoor Nijverdal ten Cate veel afzetmogelijkheden voor bovenkledingstoffen verloor. Na 112 jaar raakte het Sluitersveld hierdoor een belangrijke bron van inkomsten voorgoed kwijt.

ALMELO – NORDHORNKANAAL

In 1884 ging de eerste spade in de grond voor de aanleg van het Almelo-Nordhornkanaal. Het graven van het kanaal, dat door zo'n 200 poldergasten met handkracht werd uitgevoerd, zou 5 jaar in beslag nemen. Doordat het kanaal veel te laat werd gegraven om een economische functie voor de regio te kunnen vervullen en de Twentsche industrie zich reeds op het rail en wegvervoer had geconcentreerd werd de aanleg van het kanaal een economische flop.

Wat overbleef was een prachtig natuurgebied met liefst 25% van de in Nederland voorkomende planten, waaronder een aantal wilde orchideeën als de welriekende nachtorch, de keverorch en de gevlekte orch, alsmede de steenanjer, eenbes en het aarereprijs.

Er is nog geprobeerd het kanaal als een soort natuureservaat te doen voortbestaan, doch voor het beheer van zo'n natuureservaat werden zulke ingrijpende eisen gesteld dat dit moest worden afgeblazen. Wat voor de inzet van vele Sluitersvelders en het NIVON wel behouden bleef was een monument van de industriële archeologie, te weten de Tukkersbrug bij het Sluitersveld in Almelo. De actievoerders kregen daarvoor in 1983 van de Nederlandse Heidemaatschappij een oorkonde, met het predicaat "Een kern waar pit in zit" en een bedrag van 1000 gulden. De Tukkersbrug had in die tijd al tientallen jaren de naam Linkerbrug verworven, naar de laatste actieve brugwachter Linker. In 1961 werd het Almelo-Nordhornkanaal aan de scheepvaart onttrokken.

SOCIAAL – CULTURELE – ONTWIKKELINGEN

Nog voor het Almelo-Nordhornkanaal voor de scheepvaart werd geopend richtte in 1876 een aantal notabelen in de Gravenallee, in de volksmond "n Diek" genoemd, de ijsclub "Twente" op. Een ijsbaan zo vlak bij het Sluitersveld, aan het eind van het Tukkersdijkje van de Krommendijk naar de Dijk, stond elke winter garant voor veel ijspret voor o.a. de Veldboeren.

In 1894, in de tijd dat meester Schrijver hoofd van de Sluitersveldschool was, bericht een zekere M. Hamming dat zes jongens van het Sluitersveld onderling een muziekvereniging hebben opgericht. Ze vragen de school ter beschikking te stellen. Ze beloven dat bij het verlaten van de school "alles op de rechte plaats is" en per ongeluk toegebrachte schade zal worden vergoed. Het is onduidelijk of dit de latere muziekvereniging "Denovo" is.

De twintigste eeuw begon met de oprichting van de muziekvereniging "De Eendracht", die dus in 2012 haar honderdtienjarig bestaan viert en tot op de dag van vandaag haar steentje heeft bijgedragen aan de vele evenementen die het Sluitersveld in al die jaren heeft gekend. Menig Sluitersvelder werd ter gelegenheid van een heugelijk feit een serenade gebracht.

Weliswaar buiten het Sluitersveld, maar wel belangrijk voor de katholieke jongens van de wijk was de oprichting van de room katholieke voetbalvereniging "Prins Hendrik" in 1916. Nu dus beter bekend onder PH. Deze voetbalclub van de St. Georgiusparochie, waaronder de katholieken van het Sluitersveld vielen, werd ook wel "het clubje achter de kerk" genoemd.

DE EERSTE WIJKAGENT

In 1913 werd de oud-tramconductor Andries Odding als agent van de politie aangenomen bij de politie in Almelo en aangesteld voor de buitendienst, te weten het Sluitersveld. Tot op de dag van vandaag herinneren de oudere Sluitersvelders zich deze "wijkagent" als een imponerende figuur, goed voor een grap en een kwinkslag, maar ook streng en onverschrokken in uiterste gevallen.

Men zei op het Sluitersveld wel eens voor de grap: De burgemeester is de baas in de stad, maar Odding is de burgemeester van het Sluitersveld. Na een staat van dienst van maar liefst 34 jaar ging hij in 1947 op zestigjarige leeftijd met pensioen.

In 1921 werd het zwembad "Het Sportpark" aan de Sluiskade geopend, waarbij meteen een aantal voetbalvelden werden aangelegd. Dit belette met name de jeugd niet om nog tot ver in de vorige eeuw hun vertier in het Almelo-Nordhornkanaal bij de Pook te zoeken.

De woningwet uit 1901 had bepaald dat woningen aan de volgende normen moesten voldoen:

- Geen woonvertrekken zonder directe verbinding met de buitenlucht,
- Scheiding van woonvertrek en keuken,
- Scheiding van woon- en slaapvertrekken,
- Doorspuibaarheid van de woningen,
- Geen woning zonder eigen privaat,
- Goede drinkwatervoorziening.

Tussen 1923 en 1925 bouwde de katholieke woningbouwvereniging "St. Joseph" 181 woningen in wat de St. Josephbuurt werd genoemd. Het betrof de St. Josephstraat, de Tukkertstraat, de Tubantiastraat, de Ootmarsumsestraat en de Sluiskade NZ. In 1931 werd de buurt voltooid met 35 woningen aan de Blauwhuisweg.

Door deze uitbreiding nam het aantal bewoners van het Sluitersveld met ruim 1000 toe en een overzicht uit 1939 maakte duidelijk dat hiervan 41% (335 personen) in de textielindustrie werkzaam was en voor het merendeel bij de fabriek van Hedeman in de wijk. Zo'n 12% van de werkende bevolking was werkzaam in de bouw.

In die tijd vermaakte de jeugd zich vrijwel uitsluitend op straat en daarbij werd nogal eens overlast aangedaan. Op het Sluitersveld hadden de jongens enkele vaste plekken om te voetballen, zoals voor de zaak van groenteman Kaay en daarbij sneuvelden dan ook wel eens ruiten, vandaar dat een aantal Sluitersvelders in de kapsalon van de familie Beunk bij elkaar kwamen om eens te overleggen op welke wijze voor die overlast een passende oplossing kon worden gevonden. Het resultaat van het overleg was de beslissing om een voetbalclub op te richten. Brigadier Andries Odding schonk de eerste voetbal, nadat hij er voorheen al zoveel in beslag had genomen. In 1931 werd de voetbalclub "Luctor et Emergo" opgericht. Later zouden zowel voetbalvereniging "Luctor et Emergo", "Prins Hendrik", alsmede "M.V.V.29" uit de Mariaparochie en "Oranje Nassau" van de voetbalvelden in het Sportpark gebruik maken.

In 1939 volgde de oprichting van de speeltuin "De Tukkert" in de St. Josephbuurt, waardoor het sociaal-culturele aanbod voor de gemeenschap van het Sluitersveld zeker optimaal genoemd kan worden. Door de inzet van de Sluitersvelders zelf in het algemeen.

VOLKSVIJAND NUMMER 1

Na de tweede wereldoorlog werd in Nederland de woningnood "volksvijand nummer 1". Maatschappelijke verhoudingen veranderden: Nederland veranderde in snel tempo van agrarisch land in een industriële natie. Een hele generatie jongeren stond te dringen om zich zelfstandig te maken en

daarvoor was toen maar één mogelijkheid: het huwelijk. Dit betekende het einde van het drie generatiesgezin: Men trouwde niet meer “in”, men trouwde “uit”.

De woningstichting “St. Joseph” en de gemeente Almelo bouwden tussen 1952 en 1958 maar liefst 1138 woningen in de Rumerslanden en de West-Sluitersveldlanden. Nieuw hierbij was de zogenaamde gestapelde bouw, bestaande uit flats van 3 en 4 lagen en etagewoningen van 2 lagen. Om te moeten komen aan de woningnood werden mensen dus letterlijk opgestapeld. Het Sluitersveld telde aan het eind 350 flats en 529 etagewoningen met daarbij nog 384 eengezinswoningen. In 1959 had de wijk, naast de particuliere woningen, een woningvoorraad van 1354 sociale huurwoningen, hierbij de St. Josephbuurt meegerekend.

Uit een overzicht van de herkomst van de bewoners werd duidelijk dat er een sterke trek van het platteland naar de stad was ontstaan en er werd toen ook gesproken van de oprukkende stad in het platteland rond de steden. Het Sluitersveld telde de volgende groepen:

Bewoners uit Almelo afkomstig	4.136	44%
Van het platteland en elders	4.228	45%
Gerepatrieerden uit Nederlands Indië	845	9%
Vluchtelingen uit Hongarije	187	2%
	-----	-----
	9.396	100%

De gemiddelde woningbezetting was 4.9 personen. Weliswaar geen drie-generatie-gezinnen meer, maar wel veel kinderrijke gezinnen. Uit een telling van de St. Josephparochie bleek dat onder de katholieken, die 44% van de bevolking uitmaakten, 51% beneden de leeftijd van 24 was. Voor het hele Sluitersveld gold dat 65% van de werknemers werkzaam was in de textielindustrie of de sector kleding en reiniging.

In dezelfde periode werden er 2 openbare kleuterscholen (de Klaproos en Pinkeltje), 2 katholieke kleuterscholen (samen ondergebracht in het Veldmuisje) en 1 protestant christelijke kleuterschool (de Springplank) gebouwd. Daarbij nog 2 openbare lagere scholen (de Weth. A.J. Frederiks en de Theo Thijssen, waarvan de eerste vervanger van de Sluitersveldschool of school “G” was), 2 rooms katholieke lagere scholen (de St. Joris en St. Bonifatius) en 1 protestant christelijke lagere school (de Nassauschool). Van al deze scholen zijn de openbare basisschool “Weth A.J. Frederiks” en de katholieke basisschool “St Joris” overgebleven, alleen zijn deze nu samengegaan in de bredebuurtschool op het Hedeman, met als namen: “de Twijn” en “de Griffel”.

Uniek bij de katholieke scholen was het feit dat hier voor het eerst sprake was van de zogenaamde “coëducatie”, dat wil zeggen dat jongens en meisjes samen les kregen. Tot dan toe was er steeds sprake van geweest van aparte jongens- en meisjesscholen.

De sluiting van de scholen was het gevolg van het feit dat in de loop der jaren de jongeren uit de kinderrijke gezinnen een vleugels hadden uitgeslagen en elders in Almelo hun nestje hadden gebouwd. In 1996 werd het hoogtepunt van deze exodus bereikt, toen het aantal oorspronkelijk aantal bewoners van 9.396 uit 1959 was gehalveerd en nog maar 4.673 bedroeg.

Terug naar de jaren vijftig kan nog worden vermeld, dat de katholieken van de wijk een eigen kerkgebouw, te weten de St. Josephkerk, kregen en zich een bloeiend stuk jeugdwerk ontwikkelde door de oprichting van 2 welpenhordes, 2 gidsenrondes (voor meisjes) en 2 verkennerstroepen. In februari 1954 werd de IJclub ‘t Oosten opgericht die elke winter, dicht bij de Pook, het weiland van de fam. Jaarsma aan het Almelo-Nordhornkanaal onder water mocht zetten voor haar ijsbaan.

Daarnaast werd de Tukkert uitgebreid met een tweede speeltuin in de West Sluitersveldlanden en werd in de Rumerslanden speeltuin "Het Sluitersveld" opgericht. Deze laatste speeltuin had tevens de beschikking over een jeugdbibliotheek van de Openbare Bibliotheek. De wijk kende toen al het privé volksbibliotheekje "Minerva" aan de Ootmarsumsestraat.

In die tijd had directeur Soeters van de Stichting Jeugdzorg, die al een tweetal clubhuizen elders in Almelo runde, het idee geopperd een derde clubhuis in het Sluitersveld te starten. In Nederland en ook bij het Sociaal Caritatief Centrum in Almelo had echter inmiddels de overtuiging postgevat, dat men er met jeugdzorgwerk voor de "asfaltjeugd" alleen niet was om een positieve ontwikkeling van nieuwe stadswijken te bewerkstelligen.

Het Sociaal Caritatief Centrum was in de St. Josephparochie al besprekingen begonnen om te komen tot breed opgezet buurtwerk, waarbij zowel aan jeugd en volwassenen, gezins- en buurtproblemen aandacht zou worden besteed onder het motto : "Help the client to help himself!". In 1959 kwam de student Hennie Gerritsen, van de School voor Maatschappelijk Werk uit Enschede, naar Almelo om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden voor buurtwerk in het Sluitersveld. Dit resulteerde in het rapport "Van 't Oale Veld tot moderne stadswijk" met aanbevelingen voor jeugdzorgwerk, buurt- en volwassenenwerk en individueel maatschappelijk werk.

WIJK- EN JEUGDCENTRUM "DE TREFHOEK"

Op 17 december 1959 vond daarop de oprichting van de "Stichting Katholiek Instituut voor Maatschappelijk Werk" van de "Parochiegemeenschap St. Joseph" plaats, die in 1960 van de Gemeente Almelo voor 28.000 gulden de oude Sluitersveldschool kon kopen om er een buurthuis van te maken.

Zo'n 150 buurbewoners gingen toen aan de slag om het totaal uitgeleefde gebouw om te toveren tot een modern buurthuis en op 17 december 1960, precies een jaar na de oprichting van de stichting, kon burgemeester mr. J.M. Ravesloot van Almelo de eerste drie lokalen plechtig openen. En wat schetst onze verbazing: een jongenslokaal, een meisjeslokaal en een instuifzaal, waarbij voor de jongens typische mannelijke en voor de meisjes typische vrouwelijke activiteiten werden georganiseerd. Alleen in de instuif kwamen jongens en meisjes van plm. 15 tot 20 jaar samen, maar toen werd het gemengd dansen, tussen katholieken en andersdenkenden, voor de geestelijken een probleem. Het bestuur bleek echter in staat hen voor de moderne tijd te winnen. Maar in die tijd gold nog het gezegde: "Twee geloven op een kussen, daar slaapt de duivel tussen".

In 1961 trad eerder genoemde Hennie Gerritsen als jeugdleader in dienst bij de stichting en begon daarmee een carrière, die via de functie's van onderzoeker, sociaal cultureel werker, buurtwerker en directeur van de stichting, maar liefst 40 jaar zou duren. Zijn niet te stuiten inzet voor het Sluitersveld leverde hem bij zijn afscheid op 65-jarige leeftijd de eretitel van "burgemeester van het Sluitersveld" op.

Het zou te ver voeren een overzicht te geven van de vele activiteiten die in de loop van de afgelopen 50 jaar door de Trefhoek werden ontplooid. Het werden activiteiten "van de wieg tot het graf", waarbij zonder grote problemen steeds kon worden gerekend op de inzet van 100 tot 150 vrijwilligers per jaar. Het vrijwilligerswerk werd gewoon een familietraditie in het Sluitersveld en werd in 1995 bekroond met de onthulling van het bronzen beeld "de Veldboer", als huldeblijk aan de vele wijkbewoners die het werk van de Trefhoek mogelijk hadden gemaakt.

WIJKCOMMISSIE EN WIJKPLATFORM SLUITERSVELD

Wat de ontwikkeling van de wijk betreft moet zeker nog worden vermeld:

- De opening van een bibliotheek in het wijkcentrum in 1963, inmiddels beperkt voor een eigen bibliotheek voor ouderen.
- De start van de peuterspeelzaal in 1976.
- De bouw van 152 etagewoningen voor ouderen en onvolledige gezinnen in de Wheer.
- Oprichting van de wijkcommissie “Sluitersveld” met de werkgroepen Wonen, Woonomgeving en Samen wonen, na een actie met alternatieve stembureautjes in de stemlokalen in het Sluitersveld tijdens de verkiezingen in 1977.
- De afsluiting van een grootse renovatie in 1977 van de toen meer dan vijftig jaar oude woningen in de St. Joseph buurt.
- De viering van 250 jaar Sluitersveld in 1985, waarbij de wijk een eigen vlag en “volkslied” kreeg. Hierbij waren alle straten van de wijk door de bewonders feestelijk versierd of naar een bepaald thema ingericht en in de Trefhoek was een overzichtstentoonstelling van die 250 jaar te zien.
- In 1987 vond de oprichting van het wijkplatform “Sluitersveld” plaats en was daarmee het eerste wijkplatform van Almelo.
- Tussen 1987 en 1993 de afbraak van de flats in de Rumerslanden, waar 45 nieuwe eengezinswoningen werden gebouwd en 12 koopwoningen.
- Daar gezien de leegloop van de wijk en de sterke vergrijzing het Sluitersveld de wijk de indruk van “een stervende wijk” maakte, noch de gemeente Almelo noch de woningstichting “St Joseph” concrete plannen hadden, maakte het wijkplatform zelf de nota “Sluitersveld 2025” met aanbevelingen voor redding van de wijk.
- Bouw van een flat voor ouderen aan de Frits ten Brinkstraat in 1995, die op bevrijdingsdag feestelijk werd geopend.
- In 1995 start van de bouw van koopwoningen in de Markgraven, welke zou doorgaan tot in 1999.
- De inrichting van Rumerslanden en West-Sluitersveldlanden tot een 30 km-zonegebied.
- De sloop van de fabrieksgebouwen van Nijverdal ten Cate, voorheen Hedeman.”
- Het vijftigjarige bestaan van de Trefhoek
- De vernieuwing van het Hedemanterrein met huur en koopwoningen.
- De sloop van de oude St. Josephbuurt.
- Het slopen van woningen op Rumerslanden.

WIJKGERICHT WERKEN EN GROTE STEDENBELEID

Zeker niet onvermeld mag blijven dat het Sluitersveld in 1995 aks eerste in Almelo werd aangewezen als experimentwijk, proefpolder voor het wijkgerichte werken in het kader van het Grote Stedenbeleid met als thema “leefbaarheid. In een wijkactieplan, een WAP, werden via verschillende buurtbijeenkomsten de belangrijkste knelpunten in kaart gebracht en werkgroepen samengesteld om deze aan te pakken. Zo kwamen er hondentoiletten, speelvoorzieningen in de Markgraven, werd het woonerf Tukkerstraat-Tubantiastraat geheel opnieuw ingericht met een speelterreintje inclusief speeltoestellen en een fraaie groenvoorziening, het probleem van zwerfvuil door inzet van speciale krachten aangepakt, voor de jongeren een tweetal Jongeren Ontmoetings Plaatsen en een voetbal-kooi gemaakt en voor de algemene groenvoorziening door herstructurering aanzienlijk verbeterd.

Tenslotte kan nog worden vermeld dat het wijkcentrum de Trefhoek, dat in 1960 met een vloeroppervlak van 290 m² van start ging, inmiddels is uitgegroeid tot een multifunctioneel wijkcentrum met 1795 m² vloeroppervlak, met naast diverse groepslokalen, vier kantoorruimtes, een toneelzaal en twee sportzalen. Het programma omvat meer dan 50 activiteiten per week en trekt daarmee zo’n 55.000 bezoekers per jaar.